

Tämä on rinnakkaistallenne.
Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat
saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Heikkinen, Anni; Vahtola, Niina Susan

Julkaisun nimi: Tanssin ja musiikin vuorovaikutus tanssinopetuksessa

Julkaisuvuosi: 2019

Versio: Kustantajan versio

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Heikkinen, A. & Vahtola, N. S. (2019). Tanssin ja musiikin vuorovaikutus tanssinopetuksessa. *Pedanssi: asiaa tanssista ja tanssikasvatuksesta*, 3(1), 10-15.

<https://issuu.com/oamktanssi>

Tanssin ja musiikin vuorovaikutus tanssinopetuksessa

TEKSTI: ANNI HEIKKINEN, NIINA SUSAN VAHTOLA
KUVAT: SAARA SAVUSALO

Tanssinopettajalla on käsissään kallisarvoinen mahdollisuus laajentaa oppilaidensa musiikkikäsitystä.

“Dance is about what movements to perform, when to perform them, and how” (Bassetti & Bottazzi 2015, 12). Tanssi voi toki olla paljon muutakin kuin liikkeitä suhteutettuna aikaan ja niiden laatuun. Kuitenkin kaikissa kulttuureissa liikutaan tavalla tai toisella musiikin tahdissa. Musiikin ja liikkeen yhteys on niin perustavanlaatuinen, että joissain kielissä sama sana tarkoittaa sekä musiikkia että tanssia. (Sievers, Polansky, Casey & Wheatley 2012, 1.) Myös Judith L. Hannan (1979, 19) tunnettu määritelmä tanssista sisältää sanaparin ”tarkoituksellisen rytmistä” (intentionally rhythmical). Paula Tuovinen (2013) puolestaan määrittelee tanssin lyhyesti seuraavasti: ”Hytkymistä, pomp-pimistä rytmikkäästi, ihmiskehon liikettä rytmik-

käästi joka myöhemmin laajenee jäsenten liikutteluun rytmisesti (ei tarvita musiikkia välttämättä, keho itse aluksi musiikkina)”.

Pohdittaessa tanssin ja musiikin yhteyttä tanssinopetuksessa, voidaan tarkastella erilaisia tapoja hahmottaa sekä tanssia itsessään rytmisenä ilmiönä että musiikin hahmottamista osana tanssia. Kun musiikkia käytetään tanssinopetuksessa, tulisi sen olla tietoista, harkittua ja merkityksellistä suhteessa tanssinopetuksen tavoitteisiin. Tanssin ja musiikin suhde olisi hyvä nähdä vuorovaikutuksellisenä huolimatta siitä, onko käytössä tallennettu musiikki tai yhteistyö muusikoiden kanssa. Tanssin ja musiikin vuorovaikutussuhteita voi olla monenlaisia.

"Kun yö herätti värit" on lopputulos prosessista, joka aloitettiin elokuun 2018 lopussa, uusien opiskelijoiden aloit-taessa opintonsa. Teos kiersi oululaisia alakouluja helmikuussa 2019. Näyttämökuva rakennetaan työryhmän toimesta vierailtavan koulun liikuntasaliin.

FRANCIS SPARSHOTT ON ESITELLYT KUUSI ERILAISTA TAPAA KÄSITELLÄ MUSIIKIN JA TANSSIN SUHDETTA:

1. Tanssia musiikkiin eli musiikki antaa tanssille rakenteen.
2. Tanssia musiikin kanssa eli musiikin ja tanssin dynaamiset rakenteet ovat yhteensopivia ja rinnakkaisia.
3. Tanssia musiikkia varten, jolloin tanssi on musiikille alisteista.
4. Tanssia musiikkia vastaan eli korostaa tanssin kontrastia musiikin vastaaviin piirteisiin, esimerkiksi rytmiin tai tempoon.
5. Tanssia musiikin ympärillä, ikään kuin diskanttina tai kommentoiden musiikkia.
6. Tanssia ilman musiikkia, aivan kuin musiikkia ei olisi tai välittämättä musiikista.

(Sparshott 1995, 223.)

Tanssinopettajan on tärkeää olla tietoinen myös käyttämänsä musiikin musiikillisen oppimisen mahdollisuuksista. Suurin osa musiikillisesta oppimisesta tapahtuu tahattomasti olemassa oleviin ääniärsykkeisiin sopeutumalla ja olemalla alttiina kulttuuriin kuuluville musiikkiin liittyville vaikutteille. Nämä rakenneosat suuntaavat uusien musiikkihavaintojen jäsentymistä ja vaikuttavat yksilön musiikkiasenteiden ja arvojen jäsentymiseen. (Anttila & Juvonen 2006, 176.) Tanssinopettajalla on käsisään kallisarvoinen mahdollisuus laajentaa oppilaidensa musiikkikäsitystä tarjoamalla muutakin kuin median päivittäin tarjoamaa musiikkia osana tanssitunteja. Mitä monipuolisempaa musiikkia oppijoille tarjotaan sitä monipuolisempi käsitys musiikista voi syntyä. Samalla musiikin kehollisen hahmottamisen kyvyn voi olettaa laajentuvan.

Musiikin perussykkeen sekä liikkeen rytmin hahmottaminen suhteessa siihen on tanssin ja musiikin vuorovaikutusmahdollisuuksien perusta. Perussykkeeksi kutsutaan sitä tasaista pulssia, joka musiikista hahmottuu esimerkiksi naputtaen musiikkia kuunnellessa tai ajatellessa. Jotta merkityksellinen vuorovaikutus tanssin ja musiikin välillä on mahdollista, tulee tanssijan sovittaa tekemisensä suhteessa musiikista hahmotettavaan perussykkeeseen (Preston-Dunlop 2014, 110). Sillä, miten musiikista saa kiinni parhaiten – laskemalla vai ei-laskemal-

Esitys on luotu yhteistoiminnallisen oppimisen työtavoin Taidepedagoginen projekti 1 -opintojaksolla ensimmäisen vuoden tanssinopettaja- ja musiikkipedagogiopiskelijoiden sekä opettajien Pasi Hiltulan, Anni Heikkisen ja Niina Susan Vahtolan kanssa.

la numeroita – ei ole merkitystä (Nagrin 2001, 110). Kumpikin tapa on aivan yhtä hyvä, jos se toimii tanssijalle itselleen. Jokaisen tanssijan tulisi löytää itselle sopivin tapa ja tanssinopettaja voi auttaa tässä prosessissa tarjoilemalla musiikin hahmottamiseen erilaisia toimintamalleja.

Liikkeen rytmin tukeminen suhteessa perussykkeeseen, esimerkiksi ääneen laskemalla tai loruttamalla, on tanssinopettajalle tärkeä taito. Mitä selkeämpi opettajan ääneen laskemisen taito on, sitä tehokkaammin oppilaille on mahdollisuus päästä kiinni esimerkiksi likeyhdistelmiin. Jos oppilaiden on arvattava, minkälaisella ajoituksella heidän liikkeensä oletetaan toteutuvan, keskittyy energia arvailuun sen sijaan, että se olisi tavoitellussa suorituksessa. Saattaa käydä jopa niin, että oppilaat ohittavat musiikin ja sen antaman tuen täysin, koska sillä ei näytä olevan merkitystä. (Cavalli 2001, 47–48.) Perussykkeeseen perustuva, liikkeen rytmiä tukeva lasku kertoo oppilaille sekä liikkeen ajoituksen että toivotun liikelaudun. Numerot eivät ole niin tärkeitä kuin se, miten ne lausutaan; äänenpainot antavat tukea liikkeiden dynamiikan toivotulle toteutumistavalle. Lasku edustavat sitä musiikkia, mitä haluat kuulla. (Cavalli 2001, 49, 63.)

Perussykkeen hahmottaminen ja ymmärrys avaa mahdollisuuksia tanssia tietoisesti iskulle, hieman

iskua edellä tai hieman iskua jäljessä (Nagrin 2001, 112–113). Eri tanssitekniikoissa voi olla myös sisäänrakennettuna toive tietyytyypisistä ”iskun tanssimisen tavasta”. Ilman perussykkeen hahmottamista nämä hienovaraiset vivahteet on haastava ottaa tietoisesti käyttöön (Nagrin 2001, 112–113). Näistä tavoista ja mahdollisuuksista on tanssinopettajan oltava tietoinen voidakseen tehdä perusteltuja ratkaisuja opetustilanteissa. Chiara Bassetti ja Emanuel Bottazzi (2015, 12–13) esittävät tanssinopetuksen ”rytmisen puheen” koostuvan kolmesta eri komponentista: tempon laskeminen, sarjan puhuminen ääneen ja rytmin imitoiminen. Näihin kaikkiin liittyy äänen painon, sanojen pituuden ja painatuksen, äänenväriin, äänen korkeuden ja intonaation käyttö viestin tehostajana (ie. prosodia).

Tanssijoiden ja muusikoiden yhteistyössä voidaan kohdata monenlaisia haasteita, joista pienimpiä tuskin ovat musiikin erilaiset hahmottamistavat ja yhteisen käsitteistön puute. Tilanteissa, joissa tanssinopettajalla on käytettävissä muusikko opetustilanteessa äänitteiden sijaan, voidaan musiikin ja tanssin vuorovaikutukselle löytää monenlaisia muotoja, jotka äänitettä käytettäessä jäävät toteutumatta. Opetustilanteessa läsnä oleva muusikko voi reagoida tanssinopettajan ohjeistuksiin, tanssilajin tai harjoituksen luonteeseen tai tanssijan liiketapaan. Tanssinopettajan ja muusikon yhteistyön

”Kun yö herätti värit” on puolen tunnin mittainen kokonaisuus, jonka kaikissa osa-alueissa koko työryhmän panos on ollut merkittävä. Kokonaiskerronnan ja koreografian lisäksi tanssijat ovat mm. valmistaneet omat pukunsa sekä työstäneet esityksen markkinointimateriaalia.

voisi ajatella olevan parhaimmillaan silloin kun muusikko tuntee opetettavaa aihetta, osaa reagoida tilanteen vaatimalla tavalla ja tanssinopettaja osaa esittää täsmällisiä pyyntöjä musiikkiin liittyen.

Tanssija kuuntelee musiikkia eri painotuksin kuin muusikko. Tanssijoiden kiinnostuksen kohteena voi olla musiikin ja liikkeen vuorovaikutus, liikkeellisten ideoiden saaminen musiikista tai se miten musiikin kanssa työskennellään. Muusikoiden kiinnostuksen kohteena puolestaan voi olla miten luoda musiikkia, soittaa sitä tai kuinka pitää tempo yllä kussakin esityksessä. Koreografian kiinnostuksen kohteena puolestaan voi olla musiikin ja liikkeen yhteinen rajapinta. (Preston-Dunlop 2014, 159.) Tanssinopettajan tapa laskea tahteja fraasin sisällä eroaa mahdollisesti sekä muusikoiden että tanssijoiden tavasta hahmottaa musiikkia. Tahtien laskeminen kumpuaa tarpeesta tukea tanssijaa jäsentämällä liikkeitä sekä musiikillisiin että liikkeellisiin fraaseihin. Tanssinopettajat usein myös laskevat tanssittavia askelia, vaikka se ei varsinaisesti olisikaan yhteydessä liikkeen tai musiikin hahmottamiseen. (Cavalli 2001, 47.)

Emile Jaques-Dalcroze (1865–1959) kehitti opetusmenetelmän, jota kutsutaan Jaques-Dalcroze –metodiksi. Hänen pääoivalluksenaan oli, että musiikin ensisijaisena instrumenttina on keho ja että kaikkia musiikin elementtejä voidaan opettaa liikkumisen avulla. Hän korosti oppijan intuitiivisten ja spontaanien liikkeiden merkitystä musiikkielämyksissä. Liikkumisen avulla oppijat voivat tunnistaa sekä lihaksensa että tätä kautta oman itsensä kokonaisvaltaisemmin; keho on siis väline musiikin ymmärtämiselle. Jaques-Dalcroze –metodi korostaa keksimistä ja kokeilemalla oppimista. Jaques-Dalcrozen mukaan liikkumista voidaan pitää kaiken taiteen lähtökohtana, minkä vuoksi hermo- ja lihastoimintoja olisi hyvä harjoitella rytmiin kiinteästi liittyvänä osana. (Autio, Nenonen & Louhiala 2012, 246.)

Tanssinopetustilanteessa ja sitä suunniteltaessa olisi hyvä pohtia musiikin funktiota harjoituskohdasta ja koko tunnin rakenteen kannalta. Opettaja voi pohtia musiikkia myös laajempänä ilmiönä siten, että myös muunlaisen äänen kuin soitetun musiikin käyttö voi olla hyvinkin perusteltua. ♦

Esityksessä lapset pääsevät katsomaan tanssia livenä soitettuun musiikkiin. Katsojille annetaan mahdollisuus kokea teos omanlaisesti; jokainen tulkinta mahdollisesta tarinasta on oikea. Esityksen jälkeen katsojilla on mahdollisuus tanssia ja jutella esiintyjien kanssa.

TANSSITTAESSA MUSIIKKIIN JA SITÄ OPETTAESSA VOI POHTIA:

- Kuinka liikkeen rytmi kulkee suhteessa musiikin perussykkeeseen?
- Tukeeko musiikin tempo liikkeitä toivotulla tavalla?
- Mitä muuta kuin perussykettä tanssijan on mahdollista käytetystä musiikista hyödyntää?
- Millaiseen ilmaisuun ja liikelaajuuteen musiikki houkuttaa?
- Valtaako musiikin dynamiikka harjoituksessa käytettävän tanssimateriaalin tahattomasti?
- Houkutteleeko musiikin luonne tuottamaan toivotunlaista liikettä?
- Onko valittu musiikki paras mahdollinen valinta suhteessa harjoituksen tavoitteisiin?

LÄHTEET:

Anttila, M. & Juvonen, A. 2006. Kohti kolmannen vuosituhatvuoden musiikkikasvatusta: Osa 3, Musiikki koulussa ja nuoren elämässä. Joensuu: Joensuu University Press.

Autio, T., Nenonen, P. & Louhiala, L. 2012. Liiku ja leiki. Motorisia perusharjoitteita lapsille. Vaajakoski: Bookwell. 246.

Bassetti, C. & Bottazzi, E. 2015. The power of rhythm. From dance rehearsals to adult-newborn interaction. *Etnografia e ricerca qualitativa* 8 (3), 453-480.

Cavalli, Harriet. 2001. *Dance and Music. A Guide to Dance Accompaniment.* University Press of Florida. 47-48, 49, 63.

Hanna, J.L. 1979. *To Dance is Human. A Theory of Nonverbal Communication.* Chicago: The University of Chicago Press. 19.

Nagrin, D. 2001. *Choreography and the specific image: Nineteen essays and a workbook.* Pittsburgh: University of Pittsburgh Press. 110, 112-113.

Preston-Dunlop, V. 2014. *Looking at dances: A choreological perspective on choreography.* Binsted, Hampshire: Noverre Press. 110, 159.

Sievers, B., Polansky, L., Casey, M., & Wheatley, T. 2013. Music and movement share a dynamic structure that supports universal expressions of emotion. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110 (1), 70-75.

Sparshott, F. 1995. *A Measured Pace.* London: University of Toronto Press. 223.

Tuovinen, P. 2013. Mitä on koreografia? Mikä on tanssia? Viitattu 14.2.2019. <http://www.teatteritanssi.fi/4926-mita-on-koreografia-mika-on-tanssia/KunKuku>